

Flyinge kungsgård

Stallfasader
Flyinge 22:40, Lunds kommun, Skåne län
Antikvarisk medverkan/2024
Carita Melchert

Titel: Flyinge kungsgård

Författare: Carita Melchert

Kulturmiljörapport: 2024:34

Omslagsbild: Flyinge kungsgård, november 2024

Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Administrativa uppgifter	2
Sammanfattning av utförda arbeten	2
Material	3
Åtgärdsbehov och antikvarisk målsättning	3
Byggnadshistorik	3
Utförda åtgärder	3
lakttagelser under arbetet.....	4
Avvikelser från tillståndsgivna/beslutade handlingar	4
Övriga handlingar med relevans för ärendet	4
Kulturhistorisk bedömning av arbetet	5
Bilder	6

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen bidrag dnr: Bidrag 25489-2024

Bidrag med högst 90 procent av de kulturhistoriskt motiverade kostnaderna, dock högst 156 510 kronor och här till 13 600 kronor för antikvarisk medverkan.

Beslutsdatum: 2024-08-28

Fastighet: Flyinge 22:40

Kommun: Lund

Byggherre/beställare: Flyinge AB

Projektledare: Jenny K. Pettersson Flyinge AB

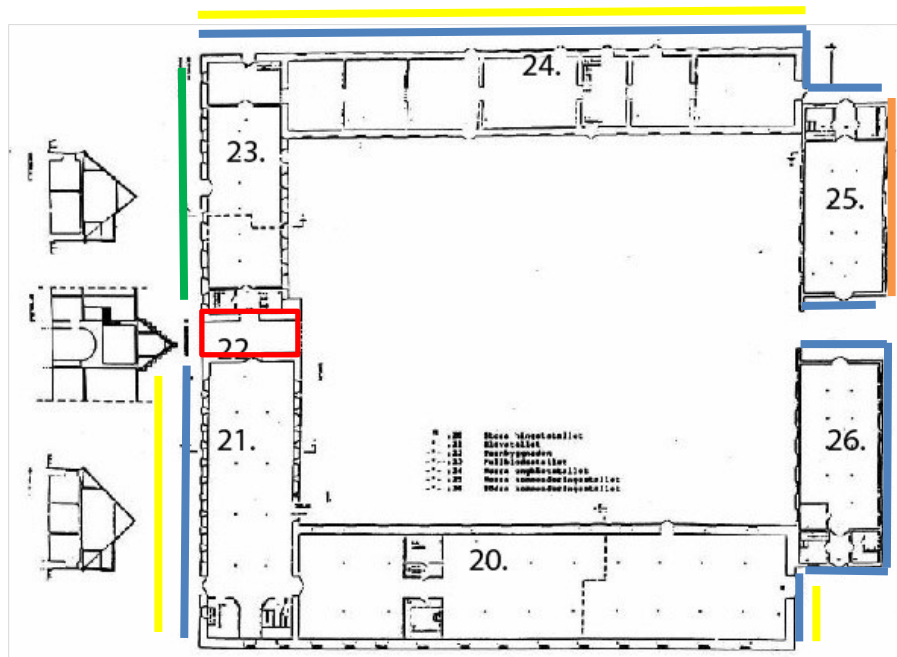
Entreprenör: Byggnadsvård i fokus AB, projektledare Tor Ek och Martin Hed.

Antikvarisk medverkan och rapportens författare: Carita Melchert, Kulturen

Byggperiod: oktober – november 2024

Sammanfattning av utförda arbeten

De aktuella fasaderna är Elevstallets västra fasad, Norra unghäststallets norra fasad och Stora Hingststallets östra gavelfasad (gulmarkerade på situationsplanen nedan). De nedre fasadpartierna har blåstrats och härefter målats med sandkalk och kalkfärg i "Flyingegul" färgnyans.

Grön markering: Fasadunderhåll 2019

Orange markering: Fasadunderhåll 2020

Blå markering: Fasadunderhåll 2021

Röd markering: Fasadunderhåll 2022

Gul markering: Lagade fasader 2024.

Material

Lagning av skador St. Astier NHL 2. 0-4 mm och 0-2 mm beroende på djup.

Opigmenterad sandkalk, från Målarkalk. En strykning.

Avfärgning 7 – 8 strykningar med traditionell kalkmjölk från Målarkalk, pigmenterad Flyingegul.

Åtgärdsbehov och antikvarisk målsättning

Länsstyrelsen har beviljat bidrag till åtgärder med blästring och målning med kalkfärg på fuktskadade putsfasader på stallbyggnader. Under 2021 utfördes större fasadrestaurering av stallbyggnaderna inom den så kallade Fyrkanten inom byggnadsminnet och som innebar putslagning och kalkfärgsmålning. De nu aktuella fasaderna restaurerades 2021. Trots den korta tid som gått förekom missfärgningar och putsbortfall på grund av saltutfällningar och fuktbelastning samt vissa skador närmast marken. Det förekom pigmentförändringar och fasaderna hade blivit flammiga. Där åtgärder behövde utföras planerades att försiktigt blästra färgskikten, i ungefär nedre halvan av fasaderna, och på nytt stryka de blästrade partierna med opigmenterad sandkalk och därefter ungefär sju strykningar med "Flyingegul" kalkfärg. Inledningsvis planerades att använda kungskalk men istället valdes sandkalk (båda från Målarkalk). Fasader som berörs är Norra unghäststallets norra fasad, Elevstallets västra fasad och Stora hingststallets östra gavelfasad. Omputsning och målning av sockel på Stora hingststallet utförs först till våren för att inte riskera att putsen fryser sönder under kommande vinter. Arbetet med sockel kommer att utföras på garanti och inte med länsstyrelsebidrag.

Byggnadshistorik

Flyinge Kungsgård präglas i dag av den miljö och de strukturer som byggdes upp under 1700- och tidigt 1800-tal. De aktuella stallen hör till de mest karaktäristiska byggnaderna och härrör från den tiden. Byggnadsår: Stora hingststallet 1832, Elevstallet 1796, Norra unghäststallet 1776. Fasaderna är uppförda av gråsten och senare putsade. De aktuella byggnaderna har sedan de uppfördes utgjort häststall (Stora hingststallet var dock ursprungligen ridhus) och används än i dag som häststall och som undervisningslokaler.

Samtliga stallfasader underhölls 1984 då merparten av putsen knackades ner och förnyades med kalkbaserad puts. Fasaderna underhölls 2021.

Utförda åtgärder

Fasaderna blästrades med vatten och sand. Ytorna som blästrades är under fönstrens nedkant och på Stora hingststallet under överljusets nedkant. Efter blästringen syns på nära håll en viss

strukturens skillnad i putsen. Detta beroende på att salutfällningarna medfört att ytputsen luckrats upp och därmed uppstår en grövre yta vid blästringen. Den grövre ytan är samtidigt mer öppen vilket bör gynna fuktvandringarna, av den orsaken har inte strukturskillnaderna utjämnats mer än vad sandkalken och kalkfärgen medför. Strukturskillnaderna syns inte på håll.

Putsbortfall lagades med hydrauliskt kalkbruk. Putsbortfall fanns framförallt närmast marken. Här efter ströks de blästrade delarna av fasaderna med opigmenterad sandkalk i en strykning och kalkfärg Flyingegul i sju till åtta strykningar för hand med kalkborste.

Iakttagelser under arbetet

I anslutning till en del av ankarjärnen som finns på fasaderna har det uppstått mindre sprickbildningar. Putsen närmast marken skadas lätt i stallmiljön med mindre putsbortfall som följd.

Avvikelser från tillståndsgivna/beslutade handlingar

Sandkalk har använts på fasaderna istället för kungskalk. Hantverkarna har gjort bedömningen att dolomiten som finns i kungskalk tar till sig mer fukt än vad sandkalk gör. I syfte att minimera fuktbelastningen i putsen valdes sandkalk som har en mer öppen sammansättning. Valet av sandkalk stämde av med beställare och antikvarisk medverkande.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

Under 2019 påbörjades restaureringsarbetena med stallfasaderna med västra fasaden på Fullblodsstallet, detta arbete syftade till att gå igenom arbetsmetoder och göra materialanalyser inför kommande restaureringsinsatser på övriga stallfasader. Tunnslipsanalyser av puts och färgskikt genomfördes 2017. 2019 togs en gul kalkfärgsnyans fram för fasaderna, "Flyingegul", i samarbete med Målarkalk. Detta recept för "Flyingegul" har här efter använts till samtliga fasader.

Samtliga fasader underhölls 1984 då merparten av putsen knackades ner och förnyades med kalkbaserad puts. Stallfasaderna underhölls 2021 enligt nedanstående.

Fasaderna blästrades med vatten och sand, all färg, skadad puts och löst sittande ytputs togs bort. Fasaderna tvättades med algtvätt. Putsytan som framträdde efter blästring var generellt i gott skick. Sprickor och bom som dock förekom på samtliga fasader undersöktes, knackades försiktigt ner och lagades med kalkbruk.

Hela fasaderna har putsats med ny ytputs som skurats med mindre masonitebräda och snutbräda. Fasaderna har strukits en gång med gulpigmenterad kungskalk, och här efter sex till sju strykningar med gulpigmenterad kalkmjölk.

De gråmålade cementputsade socklarna togs bort på Norra unghäststallet och på Elevstallet och har inte återskapats, i enlighet med Länsstyrelsens tillståndsbeslut. Fasaderna har istället putsats ner till marken och i sin helhet färgats gula. Sockeln på Stora hingststallets östra gavelfasad knackades ner i sin helhet och återskapades med kalkbruk lika som före åtgärderna och har målats grå.

Eftersom det på grund av saltutfällningar uppstått färg/pigmentförändringar på Fullblodsstallets fasad, som restaurerades 2019, befarades att samma fenomen kommer att ske på övriga naturstensfasader 2021. Därför gjordes ett försök på Elevstallets fasad med en tunn grundputs och herefter gulpigmenterad kungskalk. Men det uppstod ändå direkt tendens till pigmentförändringar i den gula färgen. Herefter togs beslut att också stryka en grundning med opigmenterad kungskalk (den opigmenterade kungskalken ströks på den pigmenterade). Motivering med vit grundning var att denna skulle kunna "jämna ut" sugningen och därmed pigmentförändringen. Dock verkar dessa åtgärder inte lösa problemet.

Kulturhistorisk bedömning av arbetet

Åtgärdsförslagets intentioner har följts. Arbetet har utförts med god kulturhistorisk kännedom och hantverksskicklighet. Sammantaget bedöms arbetena vara väl utförda med hänsyn till kulturhistoriska värden. Åtgärderna bidrar till anläggningens långsiktiga bevarande och möjlighet att uppleva miljön.

Bilder

Före åtgärder

Elevstallets västra fasad.

Norra unghäststallets norra fasad.

Norra unghäststallets norra fasad.

Stora hingststallets östra gavel.

Stora hingststallets östra gavel.

Under arbete

Elevstallet, fasaden under blästring. Blästring utfördes till den nivå som syns på bilderna.

Norra unghäststallet. Fasaden har blåstrats.

Efter åtgärder

Elevstallet.

Vissa strukturskillnader i ytan. Nedre delen av bilden nykalkad yta 2024 och övre del av bilden fasadyta som inte blästrats och kalkats 2024.

Norra unghäststallet.

Stora hingststallets östra gavelfasad. Lagningarna 2024 är utförda i nivå under överljuset.